96 (2672)

АЗӘРБАЈЧАН МУӘЛЛИМИ

чәршәнбә,
4
декабр
1974-чү ил.

Гәзет 1934-чү илдән чыхыр

Јени тамаша

„ЕКИЗ ГАРДАШЛАР“

Азәрбајчан Довләт Кукла Театрында тамашаја гојулмуш шаир Һикмәт Зијанын «Екиз гардашлар» адлы пјеси Вәтән мәһәббәти мөвзусуна һәср олунмуш вә бу мәсәлә мараглы сүжет әсасында кениш ишыгландырылмышдыр. Һәм орижинал һадисәләр, һәм бу һадисәләрин динамик инкишафы, һәм ајры-ајры персонажлар, онларын фәрди характери, һәм дә ифадә олунан фикир мүәллиф тәрәфиндән ајдын, инандырычы, тәбии јолла һәлл олунмушдур.

Һадисәләрин мәркәзиндә әсас үч сурәт—Алы, Сәфәр, чинләр шаһы Рәгшад дајаныр. Һадисәләр инкишаф етдикчә, онларын тәбиәти, мә'нәви аләми ачылыр. Екиз гардашлар Алы вә Сәфәр садә, касыб, зәһмәткеш инсанлардыр. Алы зәһмәти илә доланмагы үстүн тутан, мөһкәм вә гәтиијјәтли, Сәфәр исә шан-шөһрәтә, сәрвәтә чан атан ирадәсиз бир адамдыр. Рәгшад буну билдији үчүн Сәфәри догма вәтәниндән узага—өз јанына апармага наил олур. Сәфәрин кетмәк нијјәтини билән Алы анасы илә бирликдә она е'тираз едир:

Гардаш, вара, дөвләтә
Дәјишмәзләр очагы.
Бизи испдә билмәз,
Јад өлкәнин торпагы.

Сәфәр узаг, јад јердә, Рәгшадын шаһлыг етдији бир өлкәдә һәгигәтән вара, дөвләтә чатса да, анчаг сәадәт вә раһатлыг тапа билмир. Беләликлә, онун мә'нәви изтираблары башлајыр. Шаир онун кечирдији бу әһвал-руһијјәни, бизчә, мараглы верә билмишдир. Рәгшадын сарајындакы һәјат тәрзи, тәлхәкләрин ојунлары, маһнылары—Сәфәрин мә'нәви изтираблары илә контраст кими јахшы дүшүнүлмүш вә сәһнәләрин тә'сирли чыхмасына сәбәб олмушдур. Сәфәр бөјүк сәһв етдијини анласа да, јашадыгы мүһитдән — Рәгшадын пәнчәсиндән гуртармаг онун үчүн чәтиндир. Чүнки Рәгшад гәддар бир мүстәбиддир. Сәфәр онун кәләсидир, гулудур. Рәгшад Сәфәрин вәтәнә гајытмаг нијјәтини биләндә чошур, истеһза едир, күлүр, һәтта һәдәләјир:

Үз чевирмәк истәсән
Догулдугун дијара,
Јем олачагсан анчаг
Нәһәнк әждаһалара.

Пјесдә Рәгшад күчлү чыхмышдыр. Һадисәләрин кәркин вә драматик кечмәсиндә бу образын мүһүм ролу вардыр. О, истәдијинә асанлыгла наил олан, күнүнү ејш-ишрәтдә кечирән, өлүб-өлдүрмәјә һазыр, залым, әзазил бир шаһдыр. О, Сәфәрин мә'нәви изтирабларыны баша дүшмәк игтидарында дејилдир. Чүнки нәчиб, инсани дујгулардан мәһрум олан Рәгшады даһа чох әјләнчәләр марагландырыр. Рәгшад ролунун ифачысы, артист Огтај Дадашов тәбии, чанлы, әсил гәддар, ганичән бир мүстәбидин образыны јаратмагы бачармышдыр.

Сәфәрин вәтәнә гајытмасы пјесдә мараглы епизодлар васитәсилә верилмишдир. Гу гушунун көмәји илә онун һәр чүр әзаба гатлашмасы, әждаһаларла, дивләрлә, ән нәһајәт Рәгшадын өзү илә вурушмасы, галиб кәлмәси, сонда догма вәтәнинә—анасына, анасына, гардашына говушмасы мүәллиф тәрәфиндән јыгчам, кәркин, мараглы епизодларда чанландырылмышдыр. Бүтүн бу һадисәләрин фонунда Сәфәрин характери ачылмышдыр. Сәфәр өз сәһвләрини дүзәлтмәк үчүн бөјүк ирадә саһиби олдугуну көстәрир. Әввәл гәм, кәдәр ичиндә завааллы көрүнән бу инсан, вәтәнә гајыданда чанланыр, өзүнү мөһкәм, гәтијјәтли, горхмаз, јенилмәз гәһрәман кими һисс едир. Онун вәтән һәсрәти илә јашамасы, вәтәнә говушмасы үчүн агыр әзаблара гатлашмасы нә гәдәр тәбиидирсә, тез-тез «вәтән, чан вәтән» кими пафослу ифадәләр ишләтмәси о гәдәр сүн'идир, гондармадыр. Јахуд, Рәгшадла дөјүшдүјү сәһнәдә Сәфәрин дедији:

Өзүм биширәчәјәм
Рәгшад, сәнин ашыны.

кими сөзләр гејри-тәбиидир, персонажын характери илә ујгун дејилдир. Артист Руслан Һәсәнов Сәфәрин сарајдакы мә'нәви әзабларыны чох тәбии вә инандырычы јарада билмишдир.

Тамашанын гурулушуну кәнч режиссор Ејваз Вәлијев вермишдир. Бизчә, о әсәрин руһуну, чаныны дуја билмиш, мараглы, мә'налы, ибрәтли вә мүвәффәгијјәтли бир тамаша һазырламышдыр. Рәссам Фаиг Әһмәдовун тәртибаты, ССРИ Дөвләт мүкафаты лауреаты, бәстәкар Чаһанкир Чаһанкировун мусигиси «Екиз гардашлар» тамашасынын үмуми идејасына ујгундур, пјесдәки бүтүн һадисәләрлә һәмаһәнкдир.

Тамашада прологла епилогдан истифадә олунмасы тәзә дејилдир. Һәм дә пјесин үмуми һадисә вә әһвалатлары илә зәиф бағланыр, бир нөв изаһат характери дашыдыгы үчүн солгун вә артыг көрүнүр. Бизчә, пјесин финалы да зәифдир. Рәгшадын өлүмүндән сонра һадисәләрин давам вә инкишаф етдирилмәсинә еһтијач дујулмур. Чүнки Рәгшадын өлүмү илә һадисәләр сона чатыр, кәркинлик, драматиклик азалыр. Зәиф финалдан сонра епилог тамашачыны лап јорур.

Ушаг әдәбијјаты саһәсиндә мәһсулдар фәалијјәт көстәрән шаир Һикмәт Зијанын «Екиз гардашлар» пјеси балаларымыза гијмәтли бир һәдијјәдир. Онун бу јени жанра мүрачиәт етмәсинин јахшы нәтичә вермәси бизи севиндирир вә инандырыр ки, Һ. Зија бундан сонра да Кукла театры үчүн даһа мараглы, даһа көзәл әсәрләр јазачагдыр.

Т. МАҺМУД.